

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญแผนภูมิ	ฉ
สารบัญตาราง	ฐ
สารบัญแผนที่	ฑ
สารบัญภาพ	ฒ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ	1
1.2 วัตถุประสงค์การศึกษา	4
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	4
1.3.1 การเลือกพื้นที่ศึกษา	4
1.3.2 ขอบเขตด้านพื้นที่	5
1.3.3 ขอบเขตด้านประชากร	5
1.3.4 ขอบเขตด้านเนื้อหา	5
1.4 นิยามศัพท์ในการศึกษาวิจัย	7
1.5 ประโยชน์ที่ได้รับ	8
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
2.1 แนวคิดกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน (Thai Puan Ethnics group)	9
2.1.1 ระบบครอบครัวและเครือญาติของไทย	10
2.1.2 กลุ่มชาติพันธุ์ ไทยพวน	11
2.2 แนวคิดการจัดการน้ำองค์กรเหมืองฝาย (Muang Fai Organization Management)	12
2.2.1 โครงสร้างองค์กรระบบเหมืองฝาย	13
2.2.2 การจัดการองค์กรในระบบเหมืองฝาย	14
2.2.3 ปัจจัยที่ทำให้ระบบเหมืองฝายประสบความสำเร็จ	16

2.2.4 การจัดการเหมืองฝายในกลุ่มน้ำ	17
2.3 แนวคิดนิเวศวิทยาการเมือง (Political Ecology)	17
2.3.1 ความขัดแย้งในการเข้าถึงทรัพยากร	17
2.3.2 กรรมสิทธิ์ส่วนรวม (Communal Property)	18
2.4 แนวคิดภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Knowledge)	19
2.5 แนวคิดนิเวศวิทยาวัฒนธรรม และวัฒนธรรมชุมชน (Cultural Ecology and Cultural Community)	21
2.6 เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	22
2.7 กรอบแนวคิดในการวิจัย	27
บทที่ 3 ระเบียบวิธีการวิจัย	30
3.1 ระเบียบวิธีการวิจัย	30
3.1.1 แหล่งข้อมูลการศึกษา	30
3.1.2 เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล	31
3.1.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	32
3.1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล	33
บทที่ 4 บริบทชุมชนไทยพวน	34
4.1 ลักษณะโดยทั่วไปของจังหวัดน่าน	34
4.1.1 อาณาเขตปัจจุบัน	34
4.1.2 สภาพภูมิศาสตร์	36
4.1.3 การเมืองการปกครองและเศรษฐกิจ	36
4.2 ประวัติความเป็นมาของชุมชนไทยพวน	39
4.3 ลักษณะทางกายภาพและนิเวศวิทยาของชุมชนไทยพวน	40
4.4 ลักษณะทางประชากรของชุมชนไทยพวน	41
4.5 ลักษณะทางเศรษฐกิจของชุมชนไทยพวน	43
4.4.1 การเกษตร	43
4.4.2 การค้าขาย	45
4.4.3 อุตสาหกรรมขนาดย่อม	45
4.4.4 อาชีพภายนอกชุมชน	47

4.6 ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนไทยพวน	49
4.6.1 วิถีชีวิตของชาวไทยพวน	49
4.6.2 จารีตประเพณีของชาวไทยพวนบ้านฝายมูล	50
4.6.3 การรื้อฟื้นอัตลักษณ์ของชุมชนไทยพวน	54
บทที่ 5 พัฒนาการและรูปแบบการจัดการน้ำ	57
5.1 ประวัติความเป็นมาฝายน้ำอย่างลูกที่ 1	58
5.2 ลักษณะโครงสร้างทางกายภาพ	64
5.3 การบริหารจัดการองค์กร	68
5.4 บทบาท อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเหมืองฝายและกลุ่มผู้ใช้น้ำ	71
5.5 การจัดสรรน้ำ	74
5.6 กฎระเบียบ ประเพณีขององค์กรเหมืองฝาย	75
5.6.1 กฎระเบียบขององค์กรเหมืองฝาย	76
5.6.2 ประเพณีการเลี้ยงฝาย	77
5.7 การระดมแรงงานเพื่อการซ่อมแซม และบำรุงรักษาเหมืองฝาย	81
5.8 การปรับเปลี่ยนการจัดการทรัพยากรน้ำขององค์กรเหมืองฝาย บ้านฝายมูล	84
5.8.1 โครงสร้างทางกายภาพ	85
5.8.2 รูปแบบองค์กรการจัดการน้ำในระบบเหมืองฝาย	85
5.8.3 การระดมแรงงานในการทำงานเหมืองฝาย	86
5.8.4 กฎระเบียบ และพิธีเลี้ยงฝาย	87
บทที่ 6 ปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาการและการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการทรัพยากรน้ำ	91
6.1 ปัจจัยที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนการจัดการทรัพยากรน้ำองค์กรเหมืองฝาย	91
6.1.1 ปัจจัยภายในชุมชน	92
6.1.2 ปัจจัยภายนอกชุมชน	97
บทที่ 7 สรุป อภิปรายผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ	101
7.1 สรุปผลการศึกษา	101
7.1.1 พัฒนาการการจัดการทรัพยากรน้ำขององค์กรเหมืองฝายบ้านฝายมูล	101
7.1.2 การปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการทรัพยากรน้ำขององค์กรเหมืองฝาย	103

7.2 อภิปรายผลการศึกษา	104
7.3 ข้อเสนอแนะ	107
7.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	108
7.3.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ	109
7.3.3 ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ	109
บรรณานุกรม	111
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก กรอบโครงสร้างคำถามนำในการเก็บรวบรวมข้อมูล	117
ภาคผนวก ข แบบสอบถามทั่วไป	121
ภาคผนวก ค เหมืองฝายในล้านนา	124
ประวัติผู้เขียน	131

สารบัญแผนภูมิ

	หน้า
แผนภูมิที่ 2.1 ตัวอย่างรูปแบบการจัดองค์กรของระบบเหมืองฝายขนาดกลาง	15
แผนภูมิที่ 5.1 โครงสร้างขององค์กรเหมืองฝายน้ำอย่างลูกที่ 1 บ้านฝายมูล	71

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่

ตารางที่ 5.1 ความสัมพันธ์ชุมชนไทยพวนและระบบเหมืองฝาย บ้านฝายมูล หมู่ ๑

ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

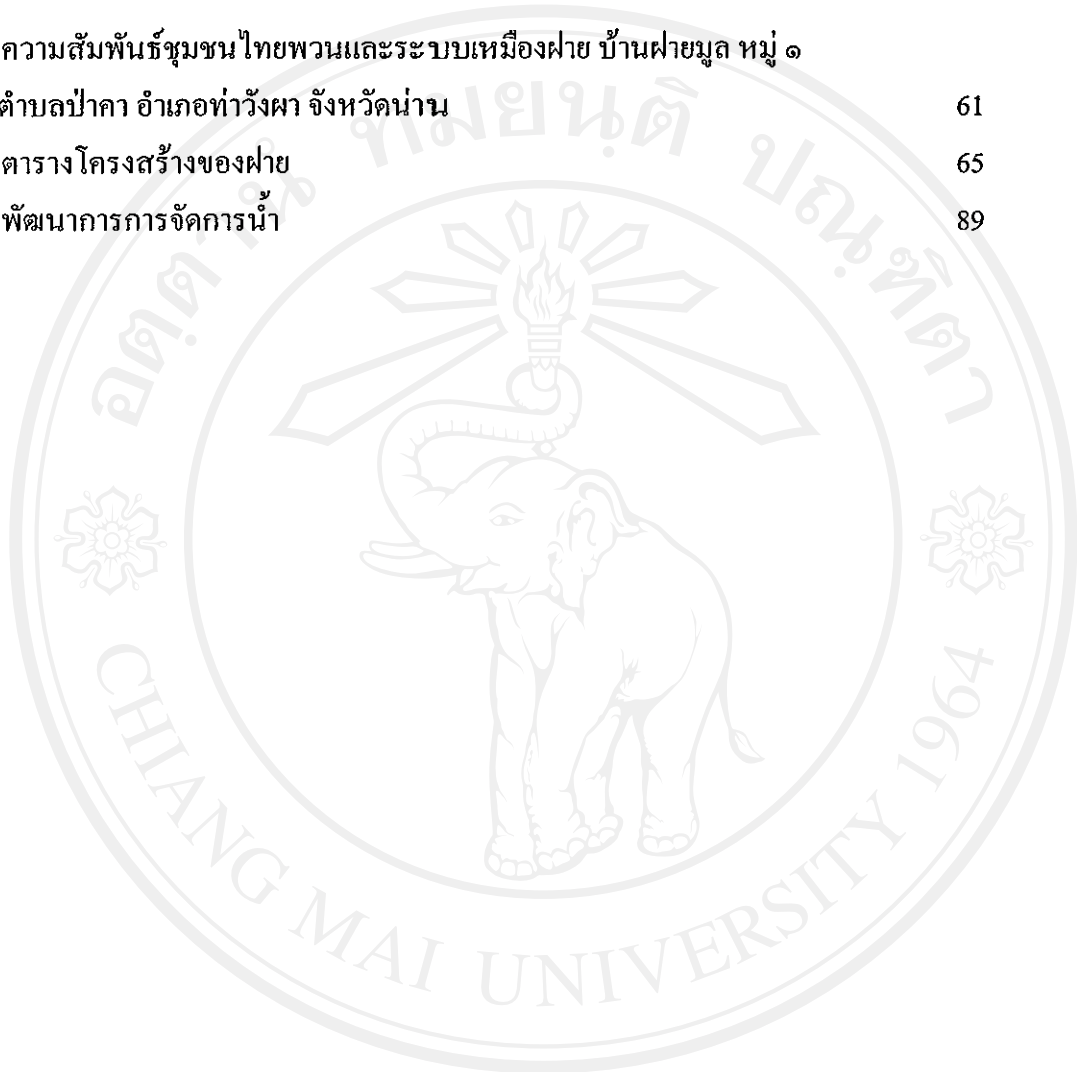
61

ตารางที่ 5.2 ตารางโครงสร้างของฝาย

65

ตารางที่ 5.3 พัฒนาการการจัดการน้ำ

89

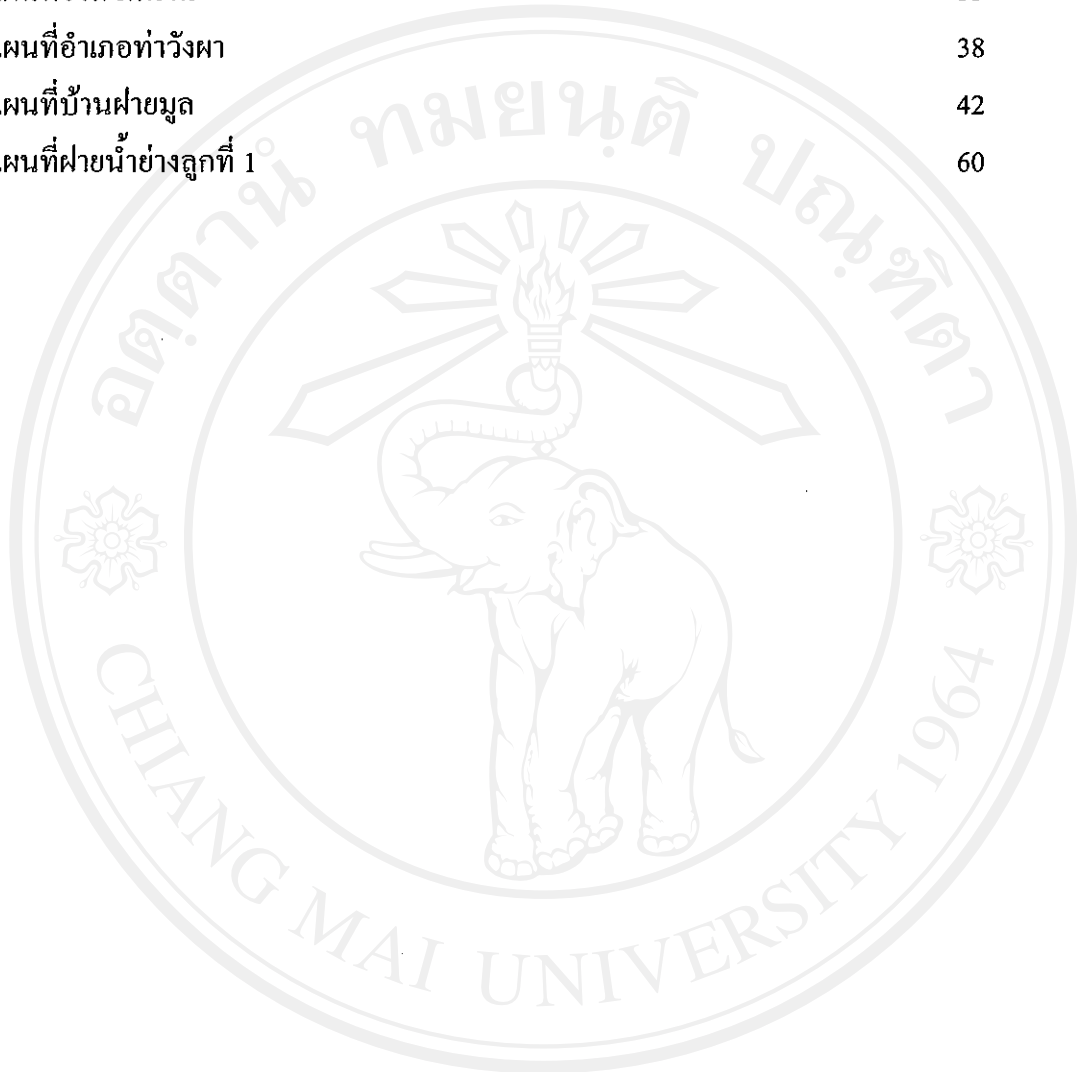
ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University

All rights reserved

สารบัญแผนที่

	หน้า
แผนที่ 4.1 แผนที่จังหวัดน่าน	35
แผนที่ 4.2 แผนที่อำเภอท่าวังผา	38
แผนที่ 4.3 แผนที่บ้านฝ้ายมูล	42
แผนที่ 5.1 แผนที่ฝายน้ำย่างลูกที่ 1	60

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 Copyright© by Chiang Mai University
 All rights reserved

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 4.1 ป้ายหมู่บ้านและคำขวัญประจำหมู่บ้าน	40
ภาพที่ 4.2 เรือนไทยพวน	41
ภาพที่ 4.3 พื้นที่ทำนาของบ้านฝายมูล	45
ภาพที่ 4.4 ป้ายหมู่บ้านอุตสาหกรรม	46
ภาพที่ 4.5 การตีเหล็กของชุมชนไทยพวนบ้านฝายมูล	47
ภาพที่ 4.6 งานขึ้นบ้านใหม่	53
ภาพที่ 4.7 เตรียมเครื่องใช้เข้าบ้าน	53
ภาพที่ 4.8 ภาพอนุสาวรีย์เจ้าหลวงหมยฟ้า	54
ภาพที่ 4.9 ศาลเจ้าหลวงหมยฟ้า	55
ภาพที่ 4.10 กำแพงบรรพชน	55
ภาพที่ 5.1 ฝายน้ำอย่างลูกที่ 1 และลำเหมืองหิน	66
ภาพที่ 5.2 การประชุมคณะกรรมการเหมืองฝาย	70
ภาพที่ 5.3 ท่อรับน้ำเข้านาในปัจจุบัน	75
ภาพที่ 5.4 ประเพณีการเลี้ยงผีฝาย	78
ภาพที่ 5.5 “ข้าวเจ้า”ช่วยกันทำอาหารจากเนื้อควาย	79
ภาพที่ 5.6 “ข้าวเจ้า”ประกอบพิธีเลี้ยงผีฝาย	80
ภาพที่ 5.7 “ข้าวเจ้า”ประกอบพิธีเลี้ยงผีฝาย	80
ภาพที่ 5.8 ภาพการสานกระบุงไม้ไผ่เพื่อใช้ในงานขุดลอกเหมืองฝาย	83
ภาพที่ 5.9 การทำงานขุดลอกลำเหมืองสายหลักของฝาย	83
ภาพที่ 5.10 ชาวชนในชุมชนที่มารับจ้างทำงานขุดลอกเหมืองฝาย	84

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved